

Skötselplan för naturreservatet Tygared

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 SYFTE 3

2 BESKRIVNING 4

2.1 MARKSLAG, NATURTYPER OCH ARTER 4

2.2 MARKANVÄNDNING 4

2.3 BESKRIVNING AV NATURFÖRHÅLLANDEN OCH BEVARANDEVÄRDEN 5

2.4 LITTERATUR 6

3 SKÖTSEL AV OMRÅDET 7

3.1 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN 7

3.2 GENERELLA RIKTLINJER FÖR SKÖTSELN 7

3.3 SKÖTSELOMRÅDEN 8

4 FRILUFTSLIV 10

5 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING 10

6 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER 11

Skötselplan för naturreservatet Tygared i Laholms kommun

1 Syfte

Syftet med reservatet är att bevara den biologiska mångfald som är knuten till de gamla bokskogsmiljöerna. Skyddet skall slå vakt om nyckelbiotopen med dess skyddsvärda arter och värdefulla strukturer genom att låta bokskogen utvecklas fritt utan konkurrens från gran. Riklig förekomst av grova träd och död ved i olika former är av största vikt och en förutsättning för rik mångfald av svampar, kryptogamer, insekter och fåglar.

Förekommande ekosystem och biologisk mångfald ska bevaras och utvecklas både genom att naturliga processer får fortgå, liksom genom aktiva restaurerings- och skötselåtgärder. Exempel på detta är att träd ska få åldras, dö och brytas ned genom angrepp av svampar, insekter eller genom stormfällning och att nya lövträd sedan föryngras naturligt i de luckor som bildas. Syftet är även att gynna den biologiska mångfalden på lång sikt genom vissa skötselinsatser, exempelvis röjning av gran och omförande av planterade granbestånd till lövskog.

Inom ramen för ovanstående syften ska naturreservatet även stödja allmänhetens möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser. Friluftsliv och rekreation grundat på allemansrätten ska kunna bedrivas i reservatet. Besökare ska kunna se, uppleva och lära från områdets typiska livsmiljöer, arter och historia.

Syftet ska nås genom att:

- land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering,
- produktionsinriktat skogsbruk inte förekommer,
- granplantagen avvecklas och omförs till lövskog,
- graninslaget i övriga reservatet gallras och röjs bort,
- nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper beaktas i den löpande skötseln av reservatet,
- anordningar för friluftslivet anläggs och underhålls,

2 Beskrivning

2.1 Markslag, naturtyper och arter

<u>Naturtyper (KNAS)*:</u>	<u>Areal (hektar)</u>
Ädellövskog	24,5
Triviallövskog med ädellövinslag	1,8
Granskog	1,1
Barrsumpskog	1,0
Tallskog	0,6
Lövsumpskog	0,5
Triviallövskog	0,2

<u>Natura 2000-habitat:</u>	<u>Areal (hektar)</u>
Näringsfattig bokskog (9110)	25,9

Rödlistade och regionalt intressanta arter: 7 respektive 5 st, se förteckning i Bilaga 3

* Naturvårdsverket 2004. Kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden.

2.2 Markanvändning

De äldsta uppgifter vi har om markanvändningen i Tygared är Malmströms (1939) karta över skogens utbredning i Halland mellan 1650 och 1920. På kartan för 1650 ligger Tygared i ett stort lövskogsbälte som sträckte sig från Knäred till Mästocka och från vägen mellan dem till länsgränsen.

I mitten av 1700-talet hade större delen av detta skogsområde huggits ner. Tygared var då ett ganska öppet område, men närmsta lövskogsområde låg inom bara någon kilometer. Vi vet att reservatsområdet inte var helt trädlöst, men det var inte skog.

Från 1729 har vi uppgifter från Hallands Landsbeskrifning, som inventerade skatteunderlaget när Halland fick en ny Landshövding. I Tygared bodde då Pehr Erlandsson, Måns Pehrson, deras fruar samt en dotter och ett fattighjon. De två familjerna bodde i var sitt hus, men de hade det nog ganska fattigt. Åkern gav i bästa fall dubbelt så mycket i skörd som man hade sått, men vanligtvis bara 1,5 gånger och deras skvaltkvarn, som stod i bäcken var ”av ringa nytta”. Om gårdens marker står att det inte fanns ”skoug vidare än i Ängarne”. Ängarna var bevuxna med bok, björk och al.

Till mitten av 1800-talet hade området åter blivit skogsbeklätt, men Tygared utgör nu ett relativt litet och isolerat skogsområde eftersom Laholms inland under de 100 år som gått blivit nästan helt skoglöst.

På en historisk karta som gjordes i och med storskiftet 1822 kan man se att reservatet Tygared då var inäga, men var skogsbeväxt, det kallades delvis för skogsskiftet.

Avdelningarna 4 och 10 var sidvallsäng (möjligen även de fuktigaste delarna i södra delen av reservatet) medan resten av området betades. Göran Carlsson, ägaren till Tygared 1:10, minns att man betade avdelning 9 till 12 ända fram till 1950- eller 1960-talet.

På 1920-talet har man börjat beskoga Laholms inland igen, men nu till största delen med barrträd, Tygared är fortfarande skogsbeklätt och utgör nu ett relativt isolerat lövskogsfragment.

På 1960-talskartan kan man se att nästan hela Laholms inland är beskogat, bara mindre delar är fortfarande öppna. Även reservatet Tygared är beskogat, utom de fuktigaste delarna (avdelning 10 och 15). I vissa delar ser det ut som om det stod en del barrträd (avdelning 1, 2, 4, 9 och 14). Vi vet att skogsbruk bedrevs i reservatet fram till 1990-talet.

Sammanfattningsvis kan man säga att området brukats som betesmark ända fram till åtminstone 1950-tal, men att det funnits träd och skog i området så långt tillbaka vi kan se. Landsbeskrivningen säger oss dessutom att det funnits just bok i området sedan åtminstone 280 år, men troligen mycket längre.

2.3 Beskrivning av naturförhållanden och bevarandevärden

Biologiska värden och strukturer

Historiskt har den nemoral zonen i Sverige varit täckt av ädellövskog, men idag finns bara en bråkdel kvar. I Hallands län utgör den bara drygt 8 procent av skogsarealen, varav bokskog bara utgör en mindre del. Ädellövskog är en skogstyp som vi i Sverige har ett internationellt ansvar för eftersom en betydande del av den europeiska arealen trots allt finns i Sverige.

2006 fastslog Länsstyrelsen i Halland en strategi för formellt skydd av skog i vilken man pekade ut sex värdestrakter för ädellövskog. Tygared ligger inom en av dessa, kallad "Hallands mellanbygd".

Sju rödlistade mossor och lavar, bland andra liten lundlav, violettgrå porlav och bokvårtlav har hittats i Tygared.

I flera delar av reservatet finns gamla, senvuxna, hålrötade och döda träd, de senare i form av lågor, torrakor och högstubbar. Död ved, framför allt från ädellövträd, är en bristvara i dagens skogslandskap och därför är många arter som är beroende av död ved hotade.

Geologiska värden

Tygared ligger inom sydsvenska höglandets västdel och jordarten i området den domineras av morän. Reservatet utgörs av en mindre höjd och i terrängsvackornas torvmarker växer både löv- och tallsumpskog.

Kulturhistoriska värden

I sydvästra delen av reservatet, på en liten höjd, finns en treudd (RAÄ Knäred 118:1) som är 14 meter i sida. Mitt i treudden finns en grop som är 1,5 meter i diameter och ett par decimeter djup. Treudden var en typ av grav som användes under senare delen av järnåldern, kring 700-talet. I närheten finns även ett röjningsröseområde (RAÄ Knäred 165) på ca 300x200m med 12 oregelbundna och flacka rösen. Sannolikt utgörs de av röjningsrösen men närheten till treudden gör att det inte kan uteslutas att några utgör gravar.

Det finns några stenmurar i reservatet som påminner om tidigare ägoslagsindelning.

Friluftsvärden

En trevlig bokskog att besöka och promenera i, men finns inga anlagda stigar. Jakt bedrivs i området, vilket bör beaktas av besökare.

Prioriterade bevarandevärden

Bevarandet av kärnområdena med gammal, artrik bokskog har högsta prioritet.

2.4 Litteratur

Bengtsson, S. 1999. Tempererad lövskog i Halland i ett europeiskt perspektiv - ekologi, naturlig dynamik och mänskliga störningar. Information från Länsstyrelsen Halland. Meddelande 1999:1

Bengtsson, S., m.fl. 1988. Hallands landsbeskrifning 1729. Hallands Museiförening.

de Jong, J. & Almstedt, M. 2005. Död ved i levande skogar. Naturvårdsverkets rapport 5413.

Fridman, J. m.fl. 2002. Skogsdata 2002. Aktuella uppgifter om de svenska skogarna från Riksskogstaxeringen. SLU, Umeå.

Löfgren, R. & Andersson, L. (red.). 2000. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Naturvårdsverkets rapport 5081.

Löfroth, M. (red.). 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura2000. Naturvårdsverkets förlag.

Malmström, C. 1939. Hallands skogar under de senaste 300 åren. Meddelande från Statens skogsförsöksanstalt 31:171-300.

Mathiasson, M., Bengtsson, S., Flodin, L-Å. och Paulsson, I. 2007. Strategi för formellt skydd av skog i Hallands län. Meddelande 2007:5. Länsstyrelsen Hallands län.

Strand, V. 2006. Förteckning över rödlistade och regionalt intressanta arter i Hallands län 2006. Meddelande 2006:27. Länsstyrelsen Hallands län.

3 Skötsel av området

3.1 Indelning i skötselområden

Skötselkartan (bilaga 2) visar indelningen i olika skötselområden. Det finns 4 skötselområden, varje skötselområde har en egen färg i kartan samt ett beskrivande namn. Numreringen i kartan anger enskilda avdelningar. Beståndsindelning och numrering är baserad på skogsbruksvärderingarna.

3.2 Generella riktlinjer för skötseln

Avveckling av gran

Målet är att reservatet skall vara helt fritt från gran för att gynna arter knutna till lövträd och lövskog, vilka är hårt trängda i Hallands grandominerade skogslandskap. Granen är dessutom en sen invandrare i Halland, vilket gör att det i Halland finns få arter knutna till gran som Halland har speciellt ansvar för.

Granplantagen skall avvecklas och föryngring skall ske genom naturlig föryngring. Vid avverkningarna är det viktigt att körskadorna minimeras samt att alla befintliga lövträd sparas, oavsett storlek. Död ved är en bristvara i dagens skogar, därför skall man spara minst 3 kubikmeter död ved per hektar, helst i form av högstubbar. Man skall framför allt välja grova eller knotiga träd som högstubbar.

Uppväxande gran skall röjas löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås så att områdena blir lövskog (möjligen med visst inslag av tall). Till att börja med kommer troligen framför allt björk att dominera.

Granröjning

Uppväxande gran skall röjas löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås. Granen är ett trädslag som är bra på att växa upp i skuggan av andra trädslag och med tanke på den stora mängd granskog som omger reservatet kommer gran ständigt att gro i reservatet.

Upprätthållande av öppen yta

I avdelning 12 skall man röja bort sly och träd som sprider ut sig. Blommande träd, buskar och ris sparas och gynnas så som t.ex. rönn, äppel och vide. Målet är att skapa pollenkällor för ved- och skogslevande insekter och att öka variationen i landskapet.

Sly skall röjas löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås.

Efter 10 till 15 år bör man utvärdera om skötseln har haft önskad effekt på avdelningen och om det tillför något till reservatet, om inte så bör man låta avdelningen växa igen för att på sikt bli lövskog.

Död ved

Död ved är en viktig resurs för många arter i skogen och är idag en bristvara, särskilt död ved av lövträd i grövre dimensioner. Mycket tyder på att 20 kubikmeter död ved per hektar är något av ett tröskelvärde för många arter, vilket innebär att detta är en nivå man måste uppnå för att området skall kunna härberga dessa arter.

I en stor del av reservatet är bokarna så gamla att träd börjat dö, vilket tillför ny död ved. Man behöver därför inte göra några åtgärder för att öka mängden död ved.

3.3 Skötselområden

Skötselområde 1: Røjning gran, ädellövskog med inslag av lövsumpskog

Areal: 16,53ha

Avdelningar: 3, 7, 10

Beskrivning

20 till 95 år gamla lövbestånd utan graninslag, förutom avdelning 3 som har 3 procent gran. Det finns redan idag ganska mycket död ved i form av bokhögstubbar och lågor i området.

I södra delen av avdelning 3 finns en treudd från slutet av järnåldern (kring 700-talet). Kring denna finns ett 4 till 5 hektar stort røjningsröseområde, dvs. ett område med fossila åkrar. Rösena är oregelbundna och flacka och 3 till 5 meter i diameter. Vissa av rösena skulle kunna vara gravar med tanke på närheten till treudden. Åtgärder som berör fornlämningarna ska samrådats med kulturmiljöfunktionen.

Mål

En lövskog där bok är det dominerande trädslaget och där naturliga processer får verka så att man på lång sikt får en flerskiktad skog med många gamla träd och mycket död ved. Treudden framhävs och är tydlig för intresserade besökare.

Åtgärder

- Området skall röjas från granuppslag löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås.
- Granarna i avdelning 3 kan tas ner när granarna tas ner på resten av reservatet, men man kan även tänka sig att man ringbarkar dem.
- Man skall hindra träd och buskar att etablera sig så nära treudden att den döljs eller på sikt förstörs av dem, detta gäller även røjningsrösena.

Skötselområde 2: Föryngringsavverkning, ädellövskog

Areal: 1,13ha

Avdelningar: 1, 5, 6, 8, 9

Beskrivning

Grankulturer som är mellan 25 och 55 år gamla. I avdelning 1 finns 5 procent björk och 5 procent bok.

Mål

En lövskog där bok är det dominerande trädslaget och där naturliga processer får verka, dock krävs att man kontinuerligt röjer bort den gran som gror i skötselområdet. Området kommer bidra till att det även finns en yngre generation av bok i reservatet, vilket bidrar till mångfalden av miljöer och motverkar risken att det inte finns lämpliga träd som kan härbärgera de hotade arterna när den äldre generationen dör.

Åtgärder

- Gran avvecklas, området föryngras sedan naturligt med lövträd.
- I avdelning 1 skall alla befintliga lövträd sparas. På medellång sikt kommer björk och andra pionjärträd att dominera, men på längre sikt kommer boken att vandra in i skötselområdet.
- Gran skall efter avvecklingen röjas löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås.

Skötselområde 3: Selektivhuggning, ädellövskog med inslag av tallskog

Areal: 12,04ha

Avdelningar: 2, 4, 11, 13, 14, 15

Beskrivning

Löv- och tallbestånd som är mellan 55 och 95 år gamla och har mellan 5 och 20 procent inslag av gran.

Mål

Löv- och tallbestånd där bok eller tall är de dominerande trädslagen och där naturliga processer får verka, dock krävs att man kontinuerligt röjer bort den gran som gror i skötselområdet.

Åtgärder

- Granen skall avvecklas.
- Granröjning skall sedan göras löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås.

Skötselområde 4: Upprätthållande av öppen yta, triviallövskog

Areal: 0,3ha

Avdelning: 12

Beskrivning

Avdelningen har nog hållits öppen av bete fram till mitten av 1900-talet, men har fortfarande inte växt igen. Möjligen har någon annan slags hävd skett även senare. I kanterna växer en del lövträd, främst björk och bok.

Mål

En öppen yta med inslag av blommande och bärande träd, buskar och ris som kan utgöra en nektar- och pollenkälla för de insekter som kräver både äldre skog och öppna och blomrika miljöer under sin livscykel. Man får dessutom en variation av miljöer, vilket ger möjligheter för fler arter. De träd som står i kanten av avdelningen står kvar och blommande träd som hagtorn, sälg och vildapel har delvis ersatt björkarna. En informationsskylt och en mindre parkering finns i eller i anslutning till avdelningen.

Åtgärder

- Avdelningen skall röjas på sly och träd som sprider ut sig. Blommande träd, buskar och ris sparas och gynnas så som t.ex. rönn och vide.
- Sly skall röjas löpande i den utsträckningen som krävs för att målen med skötselområdet uppnås.
- Efter 10 till 15 år bör man utvärdera om den öppna ytan bidrar till naturvärdena på tänkt sätt, om de inte gör det bör man överväga en annan skötsel, t.ex. naturlig föryngring av lövskog.

4 Friluftsliv

Större delen av reservatet utgörs av gles ädellövskog som det är lätt att röra sig i. Reservatet ligger relativt långt från större vägar, vilket gör att få personer, utom de som bor i närområdet, besöker reservatsområdet. Inga anlagda stigar finns.

En mindre parkeringsplats kan anläggas i reservatets södra del. Här ska besökare också, via en skylt, få information om områdets historia, naturtyper och biologiska värden samt informeras om reservatets föreskrifter riktade till allmänheten.

5 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

Naturvårdsverket tar för närvarande fram ett uppföljningsprogram som omfattar Natura 2000-områden och andra skyddade områden. Inventering och uppföljning kommer att ske utifrån detta program. Länsstyrelsen ansvarar för att regelbunden tillsyn av reservatet sker.

6 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Skötselområde	Prioritet	Finansiering
Markering av reservatets gränser	Snarast	Hela reservatet	1	Naturvårdsverket via avtal med Lantmäteriet
Anläggande av enkel parkeringsplats och uppförande av reservatsskylt.	Snarast	4	1	Vårdanslaget
Upprätthållande av öppen yta	Vid behov	4	2	Vårdanslaget
Avverkning av all gran	Inom 10år	1, 2, 3	2	Vårdanslaget
Röjning av invandrande gran	Vid behov	Hela reservatet	2	Vårdanslaget